

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXV :
"HULDE AAN LEON SPILLIAERT" VAN BEELDHOUWER GERARD HOLMENS
----- (PLANTSOEN CANADAPLEIN) -----

Dit beeld werd door de Vlaamse Toeristenbond bij de Oostendse beeldhouwer Gerard HOLMENS besteld met het oog op plaatsing te Oostende in 1964, het fameuze jubeljaar "Oostende 1000". Het initiatief kwam van toenmalig VTB-voorzitter Jozef VAN OVERSTRAETEN.

In "De Toerist", halfmaandelijks orgaan van de V.T.B., jg. 44, N° 17, sept. 1964 was er heel wat te doen over Oostende, Spilliaert en beeldhouwer HOLMENS. Het is dan ook voornamelijk uit deze publicatie dat we hebben geput om deze bijdrage te stofferen.

Over de man die door dit monument gehuldigd werd, nl. kunstschilder LEON SPILLIAERT (1881-1946)

kunnen we kort zijn : er zijn immers al te veel publicaties over zijn leven en werk voorhanden en bovendien vlot toegankelijk voor de geïnteresseerde lezer (1). Zinloos dus om dat hier nog eens allemaal te herkauwen.

Over de beeldhouwer
GERARD HOLMENS (°Oostende, 1934)

een tekst van kunstcriticus P.J. GUILLEMIN, in 1964 afgedrukt in het geciteerde VTB-tijdschrift, nu 20 jaar geleden :

"In september wordt hij dertig en toch heeft hij al vijfmaal zoveel beeldhouwwerken staan in alle hoeken van Vlaanderen. Ver buiten onze gouwen is hij trouwens bekend en zolang is het niet geleden dat wij hem bestempeld lazen als een natuurtalent dat "das allbewegliche Plasma in eigene Formbahnen drängt". Beeldhouwen doet hij sedert 1952 en dat kun je hem zeker aanzien ; onder een niet te disciplineren hardos zit er een bleek gezicht dat, rond de twee scheutjes vlam, het steengruis voor immer in de poriën heeft genomen.

In 1961 kreeg hij zijn eerste grote tentoonstelling in het Kursaal te Oostende. Een revelatie, die tentoonstelling, die veler mond deed openvallen. Daar stond een deel van Holmens' werk sedert 1958 te zien en over dat deel schreef Marcel Duchateau : "Schier elk beeld vertegenwoordigt een precies te lokaliseren stadium van het ontwikkelingsproces, dat Holmens van het figuratieve naar het niet figuratieve bracht. Voor haarzelf levert dergelijke ontwikkeling het bewijs dat Holmens een geboren beeldhouwer is, met andere woorden dat de groei van zijn kunst door inwendige factoren wordt geleid en niet door uitwendige invloeden..."

Wie thans het atelier van Holmens bezoekt zal er, in open lucht,

een stukje bevestiging vinden van wat Duchateau vier jaar geleden schreef. In zijn evolutie is Holmens een paar etappen verder geraakt, zonder sprongen, doch met de verstrengeling van twee figuren (waaraan Duchateau het kenmerk zag van Holmens werk) heeft de beeldhouwer afgerekend. Men heeft net de indruk dat de man zich een tijd lang heeft stuk gehouwen in diepten, holten en lianen, zegge in kronkelingen, die zijn techniek aanzuiverden, doch tevens peilingen waren naar een nieuwe dimensie. Om dit zoeken te belichten kunnen wij verwijzen naar een stukje dat Flaubert, anno 1874, schreef in "La tentation de Saint-Antoine". Daarin zei de prozalist : ik zou willen vleugels hebben en een schors, ik zou ook een slurf willen en als een slang zou ik mijn lichaam graag kronkelen. in duizend deeltjes zou ik willen wegspringen, lucht zou ik willen zijn in de lucht, en ik zou me als een plant willen ontploien, ik zou willen schitteren als het licht, mij in alle vormen terugvinden, ieder atoom doordringen en tot in het diepste wezen van de natuur neerpeilen..." Zo vinden wij bij een realist van de negentiende eeuw de nood aan metamorfoze terug, die een echt kunstenaar eigen is. Diezelfde nood aan wijziging en "ver-leven" vinden wij wellicht ook bij Holmens, en wel bepaald in zijn streven om in harde steen het innerlijk en geheimzinnigssamenhangen van het scheppingselement weer te geven. Vroeger met lianen, holten en diepten, nu met palen en hoogoplaaiende scheuten leven.

Van Holmens zelf zul je het niet te weet komen. Wél zal hij je zeggen dat hij (wildzang van natuur) nooit van sprongen heeft gehouden en dat men met die sprongen trouwens vaak in het slijk buitelt. Hij houdt er op los (in "taille directe" heet het), palen, plantaardige elementen en organen. Hij zoekt en houdt, houdt en zoekt, en tevergeefs tracht hij dat zoeken onder woorden te brengen. Hoe moet je in godsnaam aan een leek iets vertellen dat je zelf alleen in steen kunt zeggen ? Toch iets, één element : "Ik hou van continuïteit, in het leven en in mijn werk, ik hou van volheid, weet ge, van iets dat zo vol en af is dat het uit diverse hoeken kan worden gezien als zoveel stukjes van eenzelfde eeuwigheid... Ja, die eeuwigheid was er natuurlijk te veel, verdraaid, met die woorden loopt het bij mij altijd mis... "

Na die uitloper in het rijk van de theorie hebben wij Holmens gepolst over zijn Spilliaert-beeld dat hij, in opdracht van de Vlaamse Toeristenbond, thand aan het houwen is. In witsteen op een sokkel in arduin. Zijn woorden : "Ik kende Spilliaert natuurlijk, doch sinds weken ben ik hem gaan bestuderen en opnieuw bekijken. Eerst heb ik aan drie horizontalen gedacht die een samenvatting zouden brengen van water, land en lucht. En aan een geabstraheerde zee. Ik had het geval echter te literair bekeken en dan ben ik maar opnieuw naar de doeken van Spilliaert gaan zien. En ik heb dan begrepen dat ik het er vooral niet moest op aanleggen een Spilliaert te maken..."

Het moet een hulde worden, niet ? Daarom moet het in de hoogte gaan, elegant zijn en aristokratisch, zoals Spilliaert zelf was... In het monument moet er eenzaamheid zitten, sierlijkheid en een zekere koude, die bij nader bekijken toch warm aandoet... Praktisch zal het er als volgt uitzien : een grote paal en daarboven een perspektief waaruit ik hoop alles te halen wat diepte heeft. Je weet wel, die vreemde en poëtische diepte die in alle werken van Spilliaert te vinden is... En nu werken, Holmens, werken, jongen, want zo'n opdracht krkijgt men slechts één keer in een leven : in steen doen leven het vreemde talent en de ziel van een kunstenaar die leefde waar wij nu leven..."

Dat zei Holmens, die in september eerst dertig wordt." (2)

GUILLEMIN's artikel was geïllustreerd met interessante foto's waarbij we HOLMENS het huldemonument zien kappen.

X X X

Op zondag 20 september 1964 werd het "Huldemonument Leon Spilliaert" ingehuldigd in de plantsoenen van het Canadaplein. Het programma van de feestelijkheden namen we over uit "De toerist"

DE V.T.B.
HULDIGT

Leo
Spilliaert
te Oostende op zondag, 20 september

Naar aanleiding van de viering van het duizendjarig bestaan van Oostende, organiseert de V.T.B. een grootse huldiging van de grote Oostendse schilder Leo Spilliaert te Oostende.

11 uur : In het Stedelijk Muzeüm, Feestpaleis, Wapenplein, opening van de tentoonstelling, gewijd aan werken van Leo Spilliaert.

12 uur : hoek Hendrik Serruyslaan-Vindictivelaan, tegenover het Gerechtshof, onthulling van het monument opgericht ter ere van de Oostendse kunstschilder, wijlen Leo Spilliaert. Dit 4 m hoge witstenen monument op blauwstenen voetstuk, dat vervaardigd werd door de Oostendse beeldhouwer Gerard Holmens, wordt door de V.T.B. aan de stad Oostende geschonken. Tijdens deze plechtigheid wordt opgetreden door een zangkoor, terwijl toespraken worden gehouden door de hr. Jozef van Overstraeten, voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond, en de hr. Jan Piers, burgemeester van Oostende.

N. HOSTYN

Nota's :

1. Leon Spilliaert (tentoonstellingscat.), Parijs (Grand Palais), 1981
Leon Spilliaert (tentoonstellingscat.), Brussel (K.M.S.K.), 1982
F.Cl. LEGRAND, Leon Spilliaert, Tielt (Lannoo), 1981.
X. TRICOT, Leon Spilliaert (1881-1946). Catalogus van zijn grafisch werk, Oostende, 1982.
2. Nopens G. HOLMENS :
Steen in de hedendaagse Belgische kunst (tentoonstellingscat.), Brussel (Atelier 340), 1983, p. 121.

"RUIMTELIJKE ZELFSTANDIGHEID" VAN GERARD HOLMENS-XXVI (LEOPOLDPARK)

Wie in de Leopold II-laan wandelt ter hoogte van het Leopoldpark, ontwaart op zeker ogenblik in de pelouse op de helling nabij de vroegere Trinkhall een abstract beeldhouwwerk op een hoge sokkel.

Het beeld is een min of meer bolle vorm, verlevendigd door een aantal uitsteeksels en inkappingen die als het ware een tegenbeweging voor genoemde uitsteeksels vormen.

Het is een sculptuur in blauwsteen van ca. 150 x 150 x 150 cm, met sokkel 4 m hoog.

De auteur is, net als van het hiervoor besproken Spilliaertmonument de Oostendenaar Gerard HOLMENS.

Hij kapte het in 1962 en doopte het "Ruimtelijke Zelfstandigheid". Het beeld is in feite eigendom van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst, vroeger te Ieper, binnenkort te Oostende.

Zoals alle beelden in het park heeft het vroeger "een wandeling" gemaakt : inderdaad, de eerste standplaats, in de zestiger jaren, was op de Albert I-Promenade ter hoogte van "Petit Nice".

N. HOSTYN

ENSORIADES

Door het Willensfonds te Blankenberge werd een kunstmap uitgegeven onder de titel "Ode aan de zee : Ensoriades".

Deze map omvat gedichten van Erik VAN RUYSBELK, Karel JONCKHEERE, Paul SNOEK, Hugo CLAUS en Christine D'HAEN met een inleiding van Anne Marie MUSSCHOOT. De map omvat tevens 6 prachtige tekeningen "Ensoriades" in verband met Oostende door Oscar BONNEVALLE met een inleiding "Ensor en zijn Oostende" door Omer VILAIN.

De map kost 400 F. en kan besteld worden bij het Willensfonds Blankenberge mits storting van 400 fr. + 80 fr. port op rek. nr. 280-0493972-84 van het W.F. Blankenberge.

O.V.